

hr Fast, ställdes i förgrunden — samtidigt som hans partivänner hånade tanken att det skulle vara farligt för Sverige att kompromettera sig i USA. Lustigt nog förklarade hr Fast i samma andedrag att de ryska angreppen i press och radio inte kunde kompromettera oss, trots att han inte kan antas vara okunnig om att press och radio i Ryssland är dirigerade av regeringen.

Enligt de ryska opinionsorganen är vi redan grundligt komprometterade. En hel samling av uttalanden från de senaste veckorna klagör detta. Till dessa uttalanden hör en artikel i Pravda den 8 januari. Socialdemokraterna, heter det här, visar att de "fullständigt understödjer USA:s aggressiva imperialistiska politik"; bakom "neutralitetsskärmen" förvand-

las "Sverige och de andra skandinaviska länderna till uppmarschområden för militära äventyr"; "ingen har ännu så skickligt och slugt genomfört den proamerikanska politiken i Skandinavien som socialförrädarna" (dvs. socialdemokraterna); "högersocialdemokratin är en rörelse som hjälper imperialisterna att förbereda ett nytt världskrig". På samma sätt i satellitstaterna; den polska pressen rasar mot den svenska regeringen under loyprisande av hr Georg Branting.

Från sin synpunkt har rysarna rätt. För dem finns blott motståndare eller slavar, och slavar är vi inte. Men har den svenska socialdemokratin rätt då den vid dessa piskrapp fortfarande drives av fruktan att kompromettera sig?

521/1

O'Connellbron och Dublins centrum efter de häftiga striderna under påskupproret 1916.

Roman om revolution

DEN IRLÄNDSKA frågan hade i årtionden stått i förgrunden av och långa tider dominerat brittisk politik då det engelska parlamentet strax före det första världskriget beslöt att bevilja Irland (utom det protestantiska Ulster) vidsträckt självstyrelse. Beslutet tillfredsställde inte de irländska nationalisterna och inte heller den brittiska högern, och många fruktade ett inbördeskrig på Irland. Världskrigets utbrott, i förening med den eftergift som England gjort, medförde en avspänning; ledaren av det största irländska partiet i underhuset, Redmond, förklarade att man efter vad som skett var beredd att utan tvekan stödja Englands sak, och massor av irländska frivilliga ingick i den brittiska armén.

Den moderata "nationalism" som Redmond och hans kolleger företrädde höll emellertid redan på att mista sitt grepp över det irländska folket. Det radikala Sinn-Feinpartiet, som krävde självständighet för Irland, vann ständigt terräng och ryggade inte tillbaka för att med tysk hjälp förbereda ett uppror på Irland. Vid påsken 1916 kom revolten till stånd. Den var illa förberedd, och endast några tusen av de många tiotusental som anslutit sig till upprorsrörelsen deltog i försöket. Den 24 april besattes en rad offentliga byggnader i Dublin under ledning av män som Pearse, Connolly och De Valera. Efter en veckas gatustrider, som kostade några hundra i döda och några tusen i sårade, var revolten krossad. Sexton irländska ledare avrättades och över två tusen dömdes till fängelsestraff. Påskupproret ingick snabbt i den

LIAM O'FLAHERTY.

skatt av legender och traditioner ur vilken, den irländska frihetsrörelsen hämtat kraft.

Om detta uppror har Irlands mest kände levande författare, Liam O'Flaherty, skrivit en nyss utkommen roman (*Insurrection*, Victor Gollancz, pris 9/6). Till stor del är boken helt enkelt en spännande och skakande berättelse om striderna. Den är inte primitivt propagandistisk; engelsmännen skildras utan hat — om också England framstår som det förtvylade och utsugande landet —, och författaren söker inte dölja att flertalet irländare stod likgiltiga, främmande eller avvisande till revolten. Men ändå blir boken en hymn till påskupproret, ja, till upproret i och för sig såsom uttryck för handlingens heroism och mytbildande kraft.

Bland de många deltagare i upproret som karaktäriseras med skärpa blir särskilt tre gestalter levande för läsaren. Den unge Bartly Madden, som förtjänat pengar i England och

rest tillbaka till Irland för att sätta bo men blivit bestulen på sina besparingar, dras in i striden utan föreställning om vad saken gäller och utan medvetna politiska motiv. Vad som driver honom är känsla för Ledaren, en något äldre irländsk "officer", vars fasthet och kalla passion ger den bortkomne ynglingen en känsla av trygghet, trosvisshet och kärlek; Ledaren förbindes med Idén, vaga drömmar om hembygden, modern, Irland och den heliga kyrkan. Maddens förvandling fullbordas genom striden, som utplånar alla minnen av oförrätter, gör fysiska lidanden oväsentliga och ger total samhörighet med Idén; hans själ "renas genom bataljens medicin", och han känner "den jublande glädjen hos en slav som frigjort sig själv från hat genom att gripa till vapen och kämpa för frihetens idé".

Ledaren, den tjuguaåttåriga kapten Kinsella — kanske gestaltad efter De Valera — framstår som en klippa av vilja och

förvissning, men under samtal uppenbaras hans problematik och osäkerhet. Kinsella har offrat en lysande bana som forskare för att "göra sin plikt" genom att som vanlig läkare bistå en sjuk broder — tron på plikten och offret har blivit en religion, en ersättning för att han inte fått "vara sig själv", och deltagandet i upproret blir den sista suveräna gesten i denna religions tjänst. Då han kallades att inställa sig i revolutionsarmén greps han till en början av skräck och gömde sin uniform och sina vapen; han övervann skräcken och är nu, utan varje hopp om framgång, beredd att, liksom Merezjkovskijs hjältar i "Den fjortonde december", "dö för någonting som han inte tror på". Hans fasthet är förtvivlans, inte segerviljans.

Den tredje i raden är Kinsellas vän poeten Stapleton, som företräder en mera medveten, men av känsla för livets skönhet och mystik tempererad nihilism. Vad tjänar upproret till, även om det lyckas; "varför ge makten åt ett annat gäng av skojare"? Denne fysiskt ömklige hjälte njuter av själva upphetsningen, av slaktningens storhet, av att ur sig pressa fram en heroism som han anser främmande och åtråvärd. Upproret är ett upplammande inför döden, "liksom de röda insekternas kärlekslek över den virvlande strömmen i solljuset".

Skildringen av de tre hjälterna är så pass modernt realistisk att den ibland närmar sig den typ av psykologiskt avslöjande som i sin hårdhet verkar fientlig. Inte sällan tänker man på nazistiska figurer, låt oss säga Himmler, Goebbels och en enkel man ur SA. Ett steg till, och man är framme vid neuroser, omedveten homosexualitet, förträngningar och modersbindningar, vid en vokabulär som det är ytterst svårt att förena med beundran och uppbyggelse. Men O'Flaherty vill, synes det — i varje fall tror han sig vilja — ge ett intryck av storhet och meningsfullhet. Han vill visa, han vill tro på att det kommer något stort ur det mänskliga eländet, till och med att dessa människor är stora genom sin förmåga att handla trots allt, att satsa sig själva. Har han lyckats? Enligt anmälares mening blir svaret ja, men svaret måste i detta fall bli särskilt subjektivt. Ibland möter man en syntes, ibland en misslyckad blandning av genomsådande och sentimentalitet.

Det irländska folk för vilket påskupproret skall bli en fosterande och enande legend symboliseras i ett antal bipersoner. En sextonåring som skriver in sig i upprorsarmén, men helt besegras av sin fruktan och blir pultron och desertör. An mera av ynglingens moder, fjällig, vulgär och argsint, men också renhjärtad, from, stolt och modig. Och bakom dessa och andra gestalter skymtar den massa av oroliga och väntande som skall förlösas — politiskt och andligt — genom elitens blodsoffer.

HERBERT TINGSTEN